

Typy evaluačního výzkumu

Základní dělení na:

SUMATIVNÍ EVALUACE

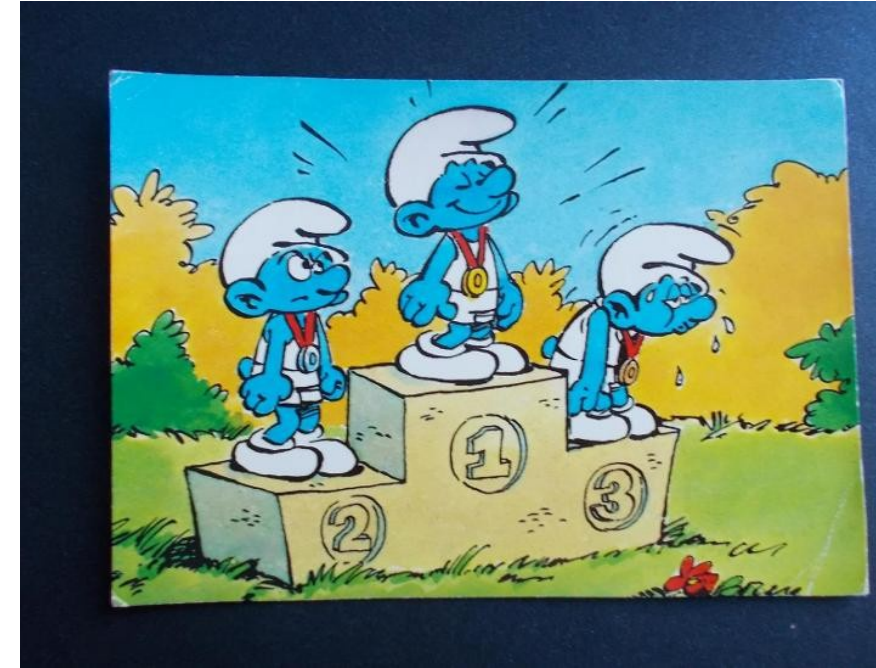
Obvyklý cíl: jak program dopadl

Vyhodnocení, jak byl program úspěšný, efektivní, zda naplnil cíle. Obvykle po ukončení programu, nebo jeho etap

FORMATIVNÍ EVALUACE

Obvyklý cíl: jak zlepšit průběh programu

Průběžné monitorování programu, snaha zlepšit jeho efektivitu, dopady, zapojení aktérů, komunikaci atp.

TABLE 1-1 Differences Between Summative and Formative Evaluation

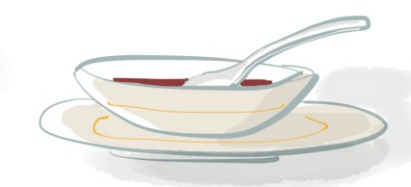
<u>Basis for Comparison</u>	<u>Formative Evaluation</u>	<u>Summative Evaluation</u>
Purpose	To improve program	To certify program utility
Audience	Program administrators and staff	Potential consumer or funding agency
Who Should Do It	Internal evaluator	External evaluator
Major Characteristic	Timely	Convincing
Measures	Often informal	Valid/reliable
Frequency of Data Collection	Frequent	Limited
Sample Size	Often small	Usually large
Questions Asked	What is working? What needs to be improved? How can it be improved?	What results occur? With whom? Under what condition? With what training? At what cost?
Design Constraints	What information is needed? When?	What claims do you wish to make?

From: Educational Evaluation: Alternative Approaches and Practical Guidelines by Blaine R. Worthen and James R. Sanders. Copyright© 1987 by Longman Publishing Group. Reprinted by permission.

FORMATIVE SUMMATIVE

WHEN THE CHEF TASTES THE SOUP

WHEN THE GUESTS TASTE THE SOUP

@bryanMathers

FROM STEVE WHEELER'S BLOG "THE AFL TRUTH ABOUT ASSESSMENT"

**EVALUACE PROGRAMU VE
STÁDIU PLÁNOVÁNÍ**

PROCESNÍ EVALUACE

EVALUACE DOPADU

PŘEDPOKLADY, VÝCHODISKA

PROBLÉMY A POTŘEBY

PLÁNY, CÍLE

SKUPINY, ZÁJMY

STRATEGIE

PROGRAM

VÝSTUPY

DOPADY

EXHIBIT 2-E

Stages of Program Development and Related Evaluation Functions

Stage of Program Development	Question to Be Asked	Evaluation Function
1. Assessment of social problems and needs	To what extent are community needs and standards met?	Needs assessment; problem description
2. Determination of goals	What must be done to meet those needs and standards?	Needs assessment; service needs
3. Design of program alternatives	What services could be used to produce the desired changes?	Assessment of program logic or theory
4. Selection of alternative	Which of the possible program approaches is best?	Feasibility study; formative evaluation
5. Program implementation	How should the program be put into operation?	Implementation assessment
6. Program operation	Is the program operating as planned?	Process evaluation; program monitoring
7. Program outcomes	Is the program having the desired effects?	Outcome evaluation
8. Program efficiency	Are program effects attained at a reasonable cost?	Cost-benefit analysis; cost-effectiveness analysis

SOURCE: Adapted from S. Mark Pancer and Anne Westhues, "A Developmental Stage Approach to Program Planning and Evaluation," *Evaluation Review*, 1989, 13(1):56-77.

EVALUACE PROGRAMU VE STÁDIU PLÁNOVÁNÍ

PŘEDPOKLADY, VÝCHODISKA

PROBLÉMY A POTŘEBY

PLÁNY, CÍLE

SKUPINY, ZÁJMY

STRATEGIE

Nejčastěji využívané techniky výzkumu pro evaluaci ve stadiu plánování

Zhodnocení potřeby
Zhodnocení logiky programu

Obsahová analýza, analýza diskurzu
Focus groups
Rozhovory

PROCESNÍ EVALUACE (otevřít black-box)

a) posoudit kvalitu implementace programu (Jak dobře je program implementován?)

b) zjistit faktory, které ovlivňují implementaci programu (Jaké determinanty [faktory] ovlivnily průběh a výsledek programu?)

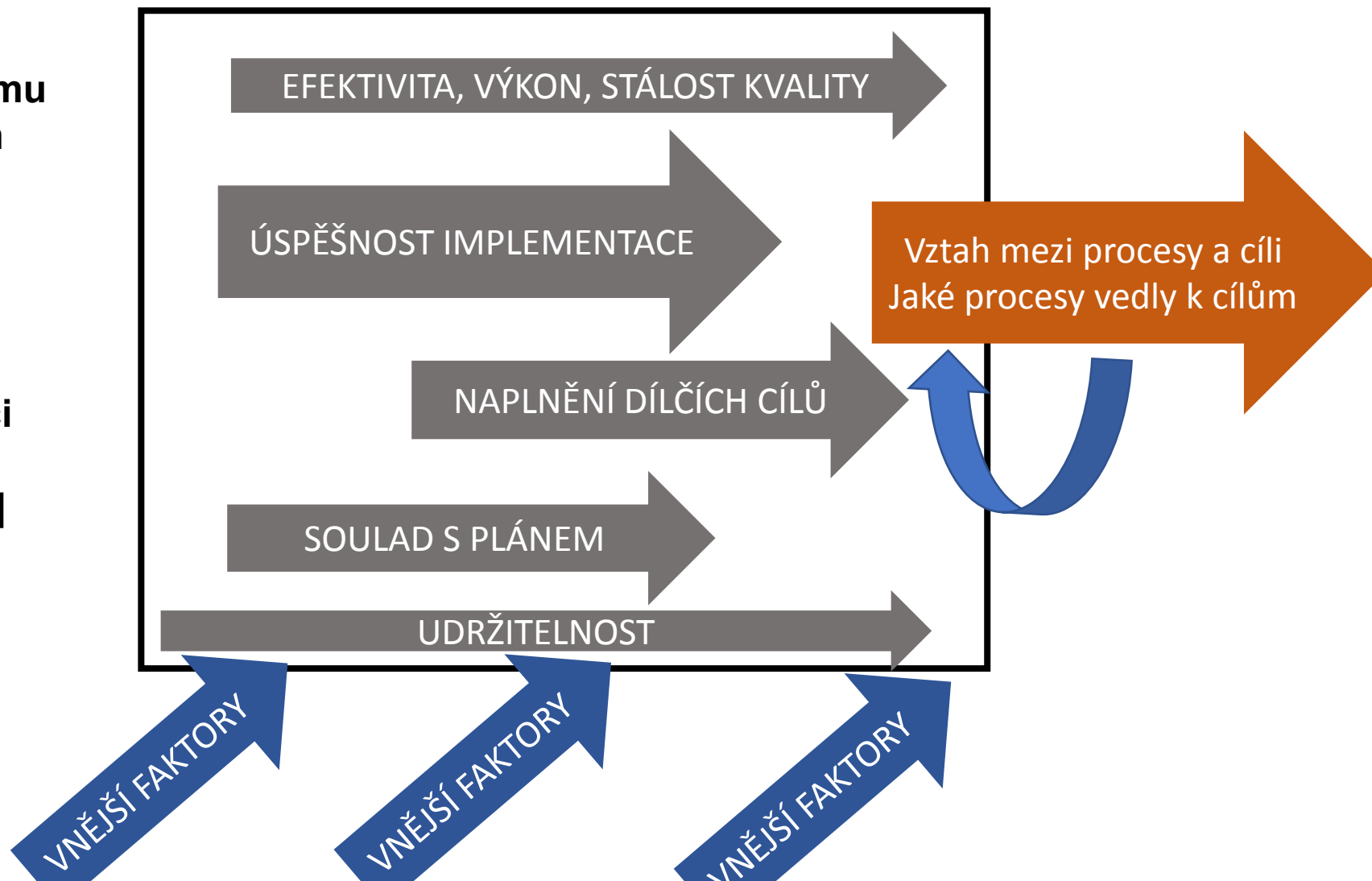
VÝSTUPY

DOPADY

PROCESNÍ EVALUACE (otevřít black-box)

a) posoudit kvalitu implementace programu (Jak dobře je program implementován?)

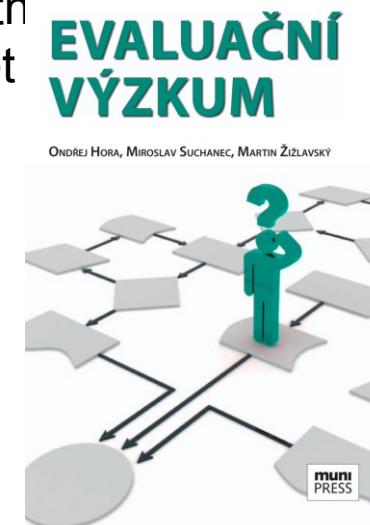
b) zjistit faktory, které ovlivňují implementaci programu (Jaké determinanty [faktory] ovlivnily průběh a výsledek programu?)

Praktický (aplikační) význam procesní evaluace je podle jednotlivých autorů možné spatřovat například v následujících aplikacích:

- v ověření, zda byl program poskytnut cílové populaci [Rossi et al. 1999]
- v ověření, že program skutečně proběhl [Patton 1997] a peníze byly vhodně využity [WHO 2000];
- v ověření stálé kvality programu [Hughes, Black, Kennedy 2008];
- v ověření efektivního výkonu programu [Rossi et al. 1999];
- v ověření, zda program proběhl podle plánu [Rossi et al. 1999];
- ve zjištění vztahu mezi provedením konkrétní části programu a výsledkem [Saunders, Evans, Joshi 2005];
- ve zjištění, proč program nedosáhl očekávaných výsledků;
- v získání podkladů pro řešení problémů identifikovaných před evaluací [Chen 2005];
- v možnosti provádět dílčí změny vedoucí ke zlepšení programu [Gelmon, Foucek, Waterbury 2005], [Frechtling et al. 2010] či při potřebě rozhodovat o zachování, rozšíření či zrušení konkrétních programů [Rossi et al. 1999];
- v ověření funkčnosti, pokud se jedná o zkoušení nového typu programu (tvorbu tzv. pilotních programů) či o přenos osvědčeného programu do nových podmínek [WHO 2000, Rossi et al. 1999];
- v možnosti zlepšit úsudek o udržitelnosti programu;
- v možnosti posílit legitimitu hodnocených programů [Winkler 2005].

(Hora 2014, s 64-65)

posouzení kvality implementace programu

Tabulka 4.1 Hlediska dosaženého výkonu a adekvátnosti aktivit

	hledisko	alternativní definice
A	dostupnost služeb	míra pokrytí [Chen 2005]
B	kvalita aktivit a služeb	síla intervence během jednoho sezení [Chen 2005]
C	kvantita aktivit a služeb	intenzita intervence [Chen 2005]
D	dodržení požadovaného standardu výstupů	
E	dodržení příslušných legislativních a metodických požadavků a standardů implementace [Horák 2009]	přesnost doručení služeb [Chen 2005]
F	cena	

Zjištění faktorů ovlivňujících implementaci

Tabulka 4.2 Determinanty a implementační deficity

Determinanty	Implementační deficity
vnější situace (např. ekonomická; vnější politické vlivy)	nejasná programová teorie, příliš obecné či nerealizovatelné cíle programu ²¹
profil účastníků programu	nerealizace aktivit (intervence neproběhla)
předchozí zkušenosti účastníků a realizátorů programu	intervence nebyla dostatečná
motivace (potenciálních) účastníků programu k účasti na programových aktivitách	intervence nebyla dobře zvolena
homogenita/heterogenita účastníků programu	nevhodné načasování aktivit
skupinová dynamika	zpoždění aktivit
chybějící materiální podmínky pro realizaci programu	nespolupráce aktérů
nedostatečná zralost programu	problémy se zvládnutím aktivit
	nedokončení aktivit
	intervence se bez odůvodnění u jednotlivých účastníků nekontrolovaně velmi lišila

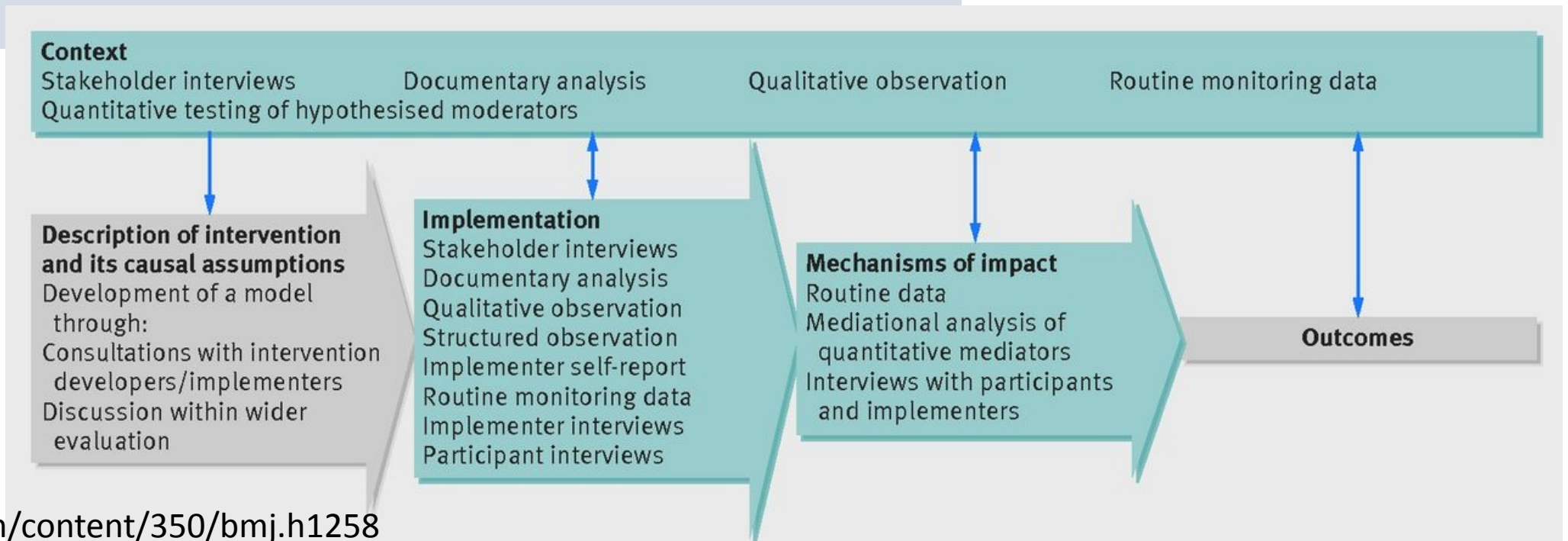
Pramen: Konceptualizace autora, zdroje některých informací: Rossi et al. 1999, Chen 2005, Frechtling et al. 2010.

Nejčastěji využívané techniky výzkumu pro procesní evaluaci

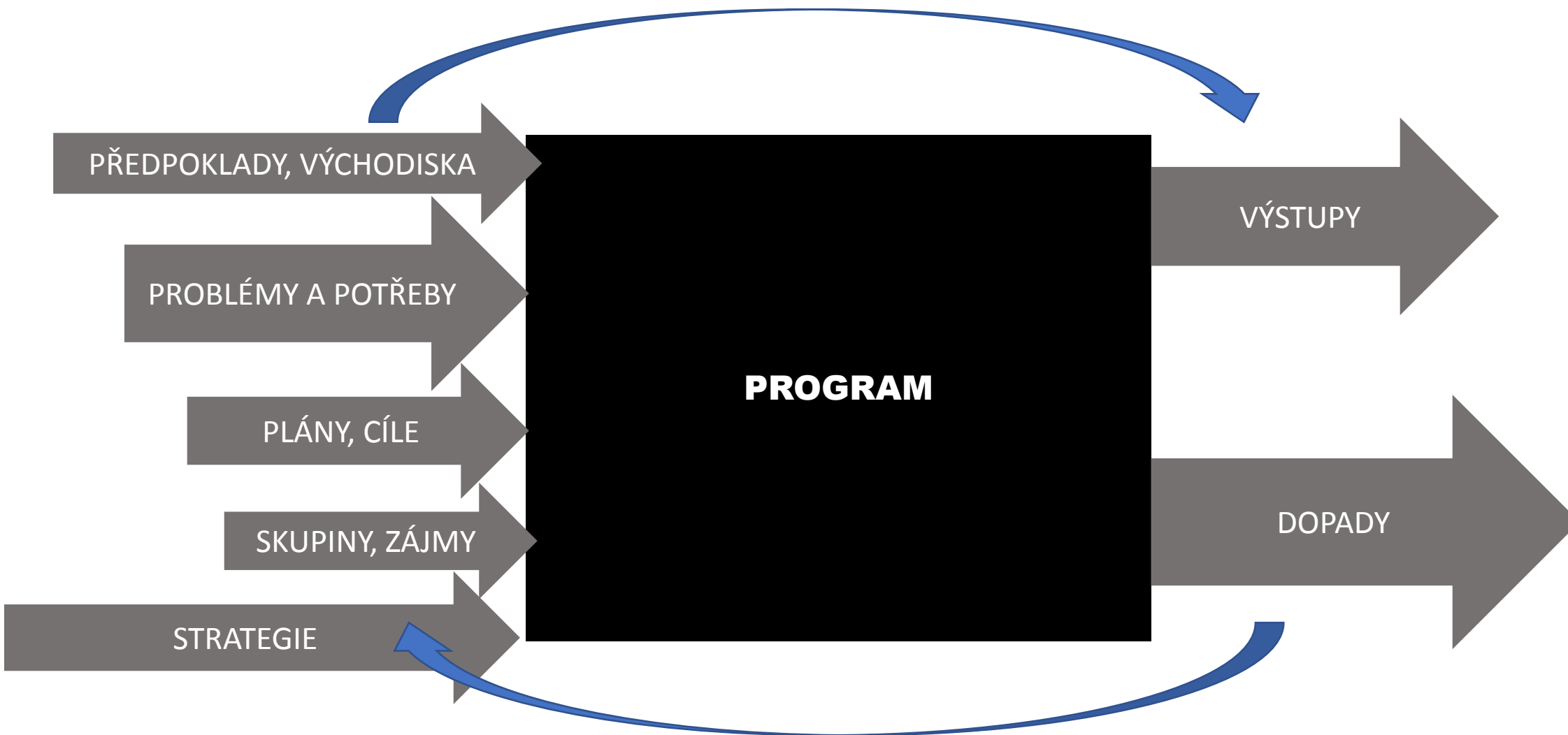
Široká škála a kombinace kvalitativních a kvantitativních metod:

Rozhovory, focus groups, pozorování

Dotazníky, strukturované pozorování

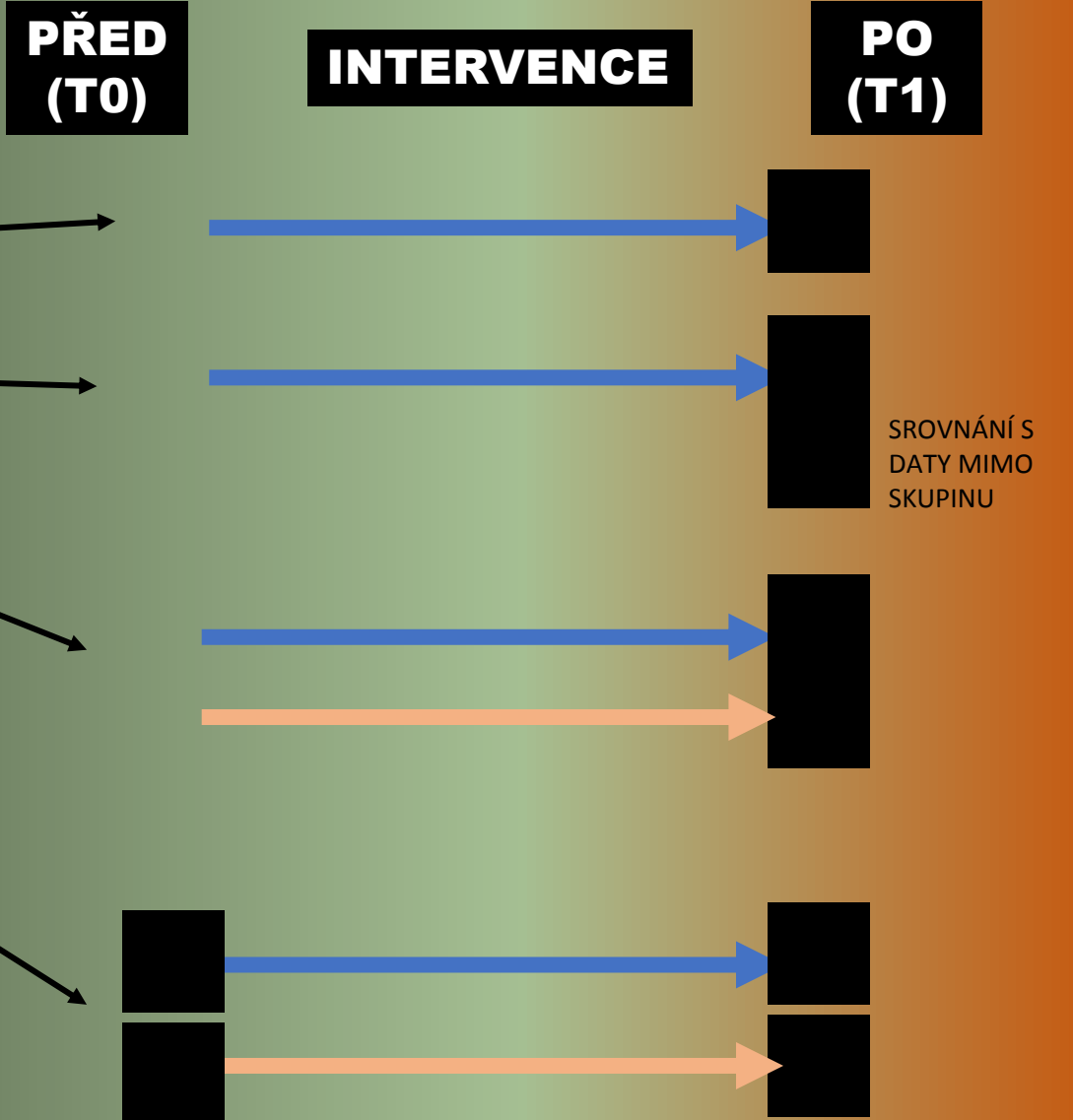

EVALUACE DOPADU

Tabulka 5.1 Designy a jejich odolnost vůči ohrožením interní validity

Design	Zdroj ohrožení interní validity						
	Histo-rie	Zrání	Testo-vání	Instru-mentace	Regrese k průměru	Selekc-ce	Mor-talita
Jednoskupinový pretest – posttest design (BAE) ³⁵ O X O	-	-	-	-	?	+	+
Průřezový estimátor (CSE) ³⁶ X O O	+	?	+	+	+	-	-
Experimentální design s posttestem ³⁷ R X O R O	+	+	+	+	+	+	+
DID estimátor ³⁸ O X O O O	+	+	+	+	?	+	+
Experimentální design s pretestem i posttestem ³⁹ R O X O R O O	+	+	+	+	+	+	+
Nespojitá regrese A X O A O	+	+	+	?	+	+	?
Posttest design s napárovanou kontrolní skupinou M X O M O	+	+	+	+	+	+	+

Zdroj: Upraveno autorem z Campbell, Stanley 1966.

Legenda: O = měření, X = intervence (experiment); R = náhodné rozdělení do skupin, A = rozdělení do skupin na základě přisovací proměnné; M = ad hoc vytvoření párů; + / - = hrozba je / není eliminována.

(Suchanec 2014)

Kvantitativní přístupy: kontrafaktualita

Copyright Act Amendment 2006

